

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-242/22 PPU

TL

versus

Ministério Público

Euroopa Kohtu (esimene koda) 1. augusti 2022. aasta otsus

Eelotsusetaotlus – Eelotsuse kiirmenetlus – Õiguslane koostöö kriminaalasjades – Direktiiv 2010/64/EL – Õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele – Artikli 2 lõige 1 ja artikli 3 lõige 1 – Mõiste „oluline dokument“ – Direktiiv 2012/13/EL – Õigus saada kriminaalmenetluses teavet – Artikli 3 lõike 1 punkt d – Kohaldamisala – Riigisisesele õigusesse üle võtmata jätmine – Vahetu õigusmõju – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – Artikkel 47 ja artikli 48 lõige 2 – Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon – Artikkel 6 – Vanglakaristuse mõistmine, millest on süüdlane tingimisi vabastatud allutamise ja käitumiskontrollile – Käitumiskontrolliga kaasnevate kontrollnõuete rikkumine – Olulise dokumendi tõlkimata jätmine ja tõlgi puudumine selle koostamise juures – Karistuse täideviimise peatamise tühistamine – Tühistamist käsitlevate menetlusdokumentide tõlkimata jätmine – Tagajärjed tühistamise kehtivusele – Menetlusnormi rikkumine, mille tagajärg on suhteline tühisus

1. *Põhiõigused – Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele – Kaitseõigused – Tagamine ühelt poolt vastavalt põhiõiguste harta artiklile 47 ja artikli 48 lõikele 2 ning teiselt poolt Euroopa inimõiguste konventsiooni artikli 6 lõikele 1 ning artikli 6 lõigetele 2 ja 3 – Sama tähendus ja ulatus*
(ELL artikli 6 lõike 1 kolmas lõik; Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 47, artikli 48 lõige 2 ning artikli 52 lõiked 3 ja 7)

(vt punkt 39)

2. *Õiguslane koostöö kriminaalasjades – Õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses – Direktiiv 2010/64 – Õigus oluliste dokumentide tõlkele – Mõiste „oluline dokument“ – Isikusamasuse ja elukoha deklaratsioon, mida kasutatakse kriminaalmenetluses, et anda asjasse puutuvale isikule teavet tema elukohaga seotud kohustuste kohta – Hõlmamine*
(Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/64, põhjendused 14, 17 ja 22 ning artikli 3 lõiked 1–3)

(vt punktid 58–60)

3. *Õiguslane koostöö kriminaalasjades – Õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses – Direktiiv 2010/64 – Õigus saada kriminaalmenetluses teavet – Direktiiv 2012/13 – Kohaldamisala – Vanglakaristuse täitmise peatamise tühistamist käsitlevad menetluskohustused – Hõlmamine*
(Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 47 ja artikli 48 lõige 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid 2010/64 ja 2012/13)

(vt punktid 64–67)

4. *Õiguslane koostöö kriminaalasjades – Õigus suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses – Direktiiv 2010/64 – Õigus saada kriminaalmenetluses teavet – Direktiiv 2012/13 – Õigus suulisele tõlkele – Õigus oluliste dokumentide tõlkele – Õigus saada teavet nende õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele – Nende õiguste omaniku kohustus tugineda nende rikkumisele kindlaksmääratud tähtaja jooksul, mille möödudes see õigus lõpeb – Tähtaja kulgema hakkamine enne, kui asjasse puutuvat isikut on teavitatud keeles, mida ta valdab, tema õiguse suulisele ja kirjalikule tõlkele olemasolust ja ulatusest ning asjaomase olulise dokumendi olemasolust ja sisust – Lubamatus*
(Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 47 ja artikli 48 lõige 2; Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2010/64, artikli 2 lõige 1 ja artikli 3 lõige 1, ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2012/13, artikli 3 lõike 1 punkt d)

(vt punktid 78, 79, 80, 82, 83, 89 ja resolutsiooni punkt 1)

Kokkuvõte

Moldova kodanikule TL-ile, kes ei valda portugali keelt, mõisteti 2019. aastal Portugalis vanglakaristus, mille täitmisest ta tingimisi vabastati allutamise käitumiskontrollile. Kahtlustuse esitamisel kohaldati TL-i suhtes Portugali kriminaalmenetluse seadustikus ette nähtud tõkendit, milleks on isikusamasuse ja elukoha deklaratsioon (edaspidi „deklaratsioon“)¹ ning millega kaasneb hulk kohustusi, sh kohustus teavitada ametiasutusi elukoha muutusest. Deklaratsiooni koostamisel ei abistanud TL-i tõlk ning seda dokumenti ei tõlgitud keelde, mida ta räägib või mõistab. Pädevad asutused püüdsid käitumiskontrolli rakendamiseks asjatult TL-iga deklaratsioonis märgitud aadressil ühendust võtta.

TL-i süüdi mõistnud kohus tegi 7. jaanuaril 2021 määruse, milles paluti tal ilmuda kohtusse, et olla ära kuulatud käitumiskontrolliga kaasnevate kohustuste täitmata jätmise küsimuses. Kohtumääruse kättetoimetamised toimusid portugali keeles deklaratsioonil märgitud aadressil.

Kuna TL määratud kuupäeval kohtusse ei ilmunud, tühistas nimetatud kohus 9. juuni 2021. aasta kohtumäärusega vanglakaristuse täitmise peatamise. Ka see kohtumäärus toimetati kätte portugali keeles deklaratsioonis märgitud aadressile. Seejärel TL vahistati teisel aadressil ja paigutati karistuse täideviimiseks vanglasse.

¹ Deklaratsioon koostatakse iga kahtlustatava või süüdistatava kohta. See sisaldab selle isiku elukohta, töökohta või muud viibimiskohta ning selles on märgitud, et talle on antud teatavat teavet ja teda on teavitatud teatavatest kohustustest, nagu kohustus mitte vahetada elukohta, teatamata oma uut aadressi.

TL esitas 2021. aasta novembris kaebuse, milles palus tuvastada deklaratsiooni ning karistuse täideviimise peatamise kohtumääruste tühisuse. Ta väitis, et ta ei olnud deklaratsioonis märgitud aadressil kättesaadav, kuna ta oli muutnud elukohta. Ta ei teatanud sellest muutusest, kuna ta ei teadnud, et ta oli kohustatud seda tegema, sest deklaratsiooni koostamisel ei abistanud teda tõlk ning seda dokumenti ei tõlgitud keelde, mida ta räägib või mõistab. Samuti ei tõlgitud keelde, mida ta räägib või mõistab, 7. jaanuari 2021. aasta ega 9. juuni 2021. aasta kohtumäärust.

Esimese astme kohus jättis kaebuse rahuldamata põhjendusel, et kuigi suulist ja kirjalikku tõlget käsitlevate menetlusnormide rikkumised olid tõendatud, olid need parandatud, sest TL ei tuginenud neile ette nähtud tähtaja jooksul². Eelotsusetaotluse esitanud kohtul, kellele esitati selle otsuse peale apellatsioonkaebus, on kahtlusi, kas see menetlusnorm on kooskõlas muu hulgas direktiividega 2010/64³ ja 2012/13⁴.

Euroopa Kohus otsustas eelotsusetaotluse kiirmenetluses, et nende direktiividega koostoimes põhiõigustega õiglasele kohtulikule arutamisele ja kaitseõiguste tagamisele⁵ ning tõhususe põhimõttega on vastuolus riigisisised õigusnormid, mille kohaselt peab isik, kellele on nende direktiividega ette nähtud õigus teabele, suulisele ja kirjalikule tõlkele, nende rikkumisele tuginema kindla tähtaja jooksul, mille möödumisel see õigus lõpeb, kui see tähtaeg hakkab kulgema juba enne, kui asjaomast isikut on teavitatud keeles, mida ta räägib või mõistab, esiteks tema õiguse suulisele ja kirjalikule tõlkele olemasolust ja ulatusest ning teiseks asjasse puutuva olulise dokumendi olemasolust ja sisust ning sellega seotud tagajärgedest.

Euroopa Kohtu hinnang

Euroopa Kohus tegi oma analüüsi direktiivi 2010/64 artikli 2 lõike 1⁶ ja artikli 3 lõike 1⁷ ning direktiivi 2012/13 artikli 3 lõike 1 punkti d⁸ seisukohast koostoimes harta artikliga 47 ja artikli 48 lõikega 2. Nendes sätetes on nimelt täpsustatud põhiõigused õiglasele kohtulikule arutamisele ja kaitseõiguste austamisele.

Esimesena, isegi juhul, kui need sätted ei ole riigisisessesse õiguskorda üle võetud, või kui need on üle võetud ebatäielikult, võivad isikud tugineda neist sätetest tulenevatele õigustele, kuna need on vahetu õigusmõjuga. Nimelt nähtub nendest sätetest täpselt ja tingimusteta nende õiguste sisu ja ulatus, mis on kahtlustataval või süüdistataval tõlgi teenustele või oluliste dokumentide tõlkimisele ning nendest õigustest teavitamisele.

² Kriminaalmenetluse seadustiku (Código do Processo Penal) artikli 120 kohaselt tuleb sellistele tühisustele nagu tühisus, mis on seotud tõlgi nimetamata jätmisega, tugineda kindlate tähtaegade jooksul, mille möödumisel see õigus lõpeb. Näiteks niisuguse akti tühisuse korral, milles osaleb asjaomane isik, tuleb tühisusele tugineda enne selle lõpuleviimist. Portugali valitsuse sõnul on see artikkel kohaldatav ka juhul, kui tuginetakse õiguse kriminaalmenetluse oluliste dokumentide tõlkimisele rikkumisele.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. oktoobri 2010. aasta direktiiv 2010/64/EL õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (ELT 2010, L 280, lk 1).

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2012. aasta direktiiv 2012/13/EL, milles käsitletakse õigust saada kriminaalmenetluses teavet (ELT 2012, L 142, lk 1).

⁵ Nagu need on tagatud vastavalt Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artikliga 47 ja artikli 48 lõikega 2.

⁶ Selle sätte kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et kahtlustatavale või süüdistatavale, kes ei räägi või ei mõista asjaomases kriminaalmenetluses kasutatavat keelt, võimaldatakse viivitamata tõlgi abi uurimisasutustes ja kohtutes.

⁷ Selle sätte kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et kahtlustatavale või süüdistatavale, kes ei mõista kriminaalmenetluses kasutatavat keelt, võimaldatakse mõistliku ajavahemiku jooksul kõikide oluliste dokumentide kirjalik tõlge, et kindlustada talle võimalus kasutada õigust kaitsele ja tagada menetluse õiglus.

⁸ See säte kohustab liikmesriike tagama, et kahtlustatavale või süüdistatavale antakse viivitamata teave nende õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele, et võimaldada seda õigust tõhusalt kasutada.

Teisena, mis puudutab nende sätete võimalikku rikkumist käesolevas asjas, siis tödes Euroopa Kohus, et kõik kolm asjasse puutuvat menetlusdokumenti, st deklaratsioon, 7. jaanuari 2021. aasta kohtumäärus, millega TL kohtusse kutsuti, ning 9. juuni 2021. aasta karistuse täideviimise peatamise kohtumäärus kuuluvad direktiivide 2010/64 ja 2012/13 kohaldamisalasse ning on olulised dokumendid, mille tõlge oleks tulnud esitada. Täpsemalt oli deklaratsiooni tõlkimine keelde, mida TL mõistab või räägib, äärmiselt tähtis, kuna selles dokumendis kehtestatud kohustuste rikkumised tõid kaudselt kaasa talle mõistetud vanglakaristuse täitmise peatamise tühistamise.

Sellega seoses on nende direktiivide kohaldamine menetlusdokumendile, mille sisu määrab ära vanglakaristuse täitmise peatamise säilitamise või tühistamise, vajalik nende direktiivide eesmärgi seisukohast tagada õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele austamine, nagu see on ette nähtud harta artiklis 47, ning kaitseõiguste järgimine, nagu need on tagatud harta artikli 48 lõikes 2. Nimelt rikutaks neid põhiõigusi, kui isik, kellele on mõistetud vanglakaristus, mille täitmine on peatatud, ei saa dokumendi tõlkimata jätmise või selle koostamisel tõlgi puudumise tõttu teada tagajärgedest, mis kaasnevad sellega, kui ta rikub selle dokumendi alusel temal lasuvaid kohustusi.

Kolmandana, mis puudutab asjasse puutuvate õiguste rikkumise tagajärgi, siis direktiivid 2010/64 ja 2012/13 ei reguleeri nendes ette nähtud õiguste rakendamise korda. Seetõttu kuulub see kord liikmesriikide menetlusautonoomia põhimõtte alusel nende riigisisesele õiguskorda, tingimusel et nad järgivad võrdväärsuse ja tõhususe põhimõtteid.

Mis puudutab tõhususe põhimõtet, siis ei tohi riigisiseses õiguses ette nähtud kord kahjustada nende direktiividega taotletavat eesmärki. Ent esiteks on kohustus teavitada kahtlustatavaid ja süüdistatavaid nende õigusest suulisele ja kirjalikule tõlkele väga tähtis nende õiguste tõhusaks tagamiseks. Nimelt ei saa asjaomane isik selle teabe puudumisel teada nende õiguste olemasolust ja ulatusest ega nõuda nende järgimist. Kui nõuda isikult, kelle suhtes viiakse läbi kriminaalmenetlus keeles, mida ta ei räägi või ei mõista, et ta tugineks konkreetse tähtaja jooksul, mille möödumisel see õigus lõpeb, asjaolule, et teda ei ole teavitatud tema õigusest suulisele ja kirjalikule tõlkele, muutuks õigus teabele sisutühjaks ning ühtlasi seataks kahtluse alla selle isiku õigus õiglasele kohtulikule arutamisele ja kaitseõiguste austamisele. Sama järeldus kehtib ka õiguse puhul suulisele ja kirjalikule tõlkele, kui asjaomast isikut ei ole teavitatud selle õiguse olemasolust ja ulatusest.

Teiseks, isegi kui asjaomane isik sai tegelikult sellise teabe õigel ajal, peab ta siiski olema teadlik asjaomase olulise dokumendi olemasolust ja sisust ning sellega kaasnevatest tagajärgedest, et ta saaks tugineda sellele, et rikutud on tema õigust selle dokumendi tõlkele või õigust suulisele tõlkele dokumendi koostamise ajal.

Järelikult rikutaks tõhususe põhimõtet, kui tähtaeg, millest riigisisene menetlusnorm seab sõltuvusse võimaluse tugineda direktiivi 2010/64 ja direktiiviga 2012/13 antud õiguste rikkumisele, hakkab kulgema juba enne seda, kui asjaomast isikut on teavitatud keeles, mida ta räägib või mõistab, ühelt poolt õiguse suulisele ja kirjalikule tõlkele olemasolust ja ulatusest ning teiselt poolt asjaomase olulise dokumendi olemasolust ja sisust ning sellega kaasnevatest tagajärgedest.